

- gical Society*, 7, 369-385.
- Metcalfe, J., & Shimamura, A. (Eds.). (1994). *Metacognition: Knowing about knowing*. Cambridge, MA: Bradford.
- Nelson, T. O. (1993). Judgments of learning and the allocation of study time. *Journal of Experimental Psychology: General*, 122, 269-273.
- Nelson, T. O. (1996). Consciousness and metacognition. *American Psychologist*, 51, 102-116.
- Nelson, T. O., & Narens, L. (1994). Why investigate metacognition? In J. Metcalfe & A. Shimamura (Eds.), *Metacognition: Knowing about knowing* (pp. 1-25). Cambridge, MA: Bradford.
- Webster's Third New International Dictionary of the English Language. (1971). *Feeling*. Springfield, MA: Merriam.
- Whittlesea, B. W. A. (1993). Illusions of familiarity. *Journal of Experimental Psychology: Learning, Memory, and Cognition*, 19, 1235-1253.

Αξιοπιστία και εγκυρότητα του Ερωτηματολογίου “Διαστάσεις του Διαπροσωπικού Προσανατολισμού για Νέους” στην Ελλάδα

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ Σ. ΑΛΕΞΟΠΟΥΛΟΣ

Πανεπιστήμιο Πατρών

FERNANDO SILVA

Universidad Complutense de Madrid, Spain

ROSARIO MARTINEZ-ARIAS

Universidad Complutense de Madrid, Spain

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Με την έρευνα αυτή διερευνάται η εσωτερική συνέπεια και η εγκυρότητα τόσο η συγχρονική όσο και αυτή της εννοιολογικής κατασκευής του ερωτηματολογίου των Διαστάσεων του Διαπροσωπικού Προσανατολισμού για Νέους (Dimensiones de Orientacion Interpersonal - Jova, DOI-JA) στην Ελλάδα. Το ερωτηματολόγιο αυτό αναπτύχθηκε στην Ισπανία από τον F. Silva και τους συνεργάτες του. Μεταφράστηκε στην ελληνική και χορηγήθηκε σε ένα δείγμα 657 παιδιών και εφήβων ηλικίας 10 έως 18 ετών (303 αγοριών και 351 κοριτσιών) στην Πάτρα και στην Αθήνα. Παράλληλα με το DOI-JA χορηγήθηκε και το Ερωτηματολόγιο Προσωπικότητας για Νέους του Eysenck (Eysenck Personality Questionnaire - Junior, EPQ-J) σε 133 μαθητές (61 αγόρια και 72 κορίτσια). Οι συντελεστές αξιοπιστίας alpha του Cronbach κυμαίνονταν από .67 έως .73 για τις έξι διαστάσεις του DOI-JA και την κλίμακα ψεύδους και από .66 έως .80 για το EPQ-J. Οι δείκτες της συγχρονικής εγκυρότητας του DOI-JA με το ερωτηματολόγιο EPQ-J κυμαίνονταν από $r = -.55$ έως .70. Η παραγοντική ανάλυση του DOI-JA, όμως, φανέρωσε την ύπαρξη πέντε πρωτογενών παραγόντων αντί των έξι της ισπανικής έκδοσης: “Ενεργό Ενδιαφέρον για Άλλους”, “Ηγετική Συμπεριφορά”, “Κοινωνικό Άγχος / Συστολή”, “Κοινωνική Συμμετοχή vs. Κοινωνική Απόσυρση”, “Κοινωνικός Αυτοέλεγχος vs. Αντικοινωνική Συμπεριφορά”, καθώς και δύο δευτερογενών παραγόντων: “Κοινωνική vs. Αντικοινωνική Συμπεριφορά” και “Παρουσία vs Απουσία Κοινωνικής Συμμετοχής”. Τα αποτελέσματα επιβεβαιώνουν αυτά άλλων ερευνών και δείχνουν ότι το DOI-JA μπορεί να χρησιμοποιηθεί για τη διάγνωση ενδεχόμενων διαπροσωπικών προβλημάτων που παρουσιάζουν έφηβοι και παιδιά στην Ελλάδα, αλλά με επιφύλαξη για τον παράγοντα της επιθετικότητας, ο οποίος στην ελληνική έκδοση του DOI-JA δε συνιστά αυτόνομο παράγοντα.

Λέξεις κλειδιά: Διαστάσεις διαπροσωπικού προσανατολισμού, Κοινωνική συμπεριφορά, Προσωπικότητα.

Τις τελευταίες δεκαετίες χρησιμοποιούνται δύο θεωρητικές προσεγγίσεις για να οριστεί η δομή των χαρακτηριστικών της προσωπικότητας. Η μία χρησιμοποιεί την παραγοντική ανάλυση για να προσδιορίσει ένα μικρό αριθμό δια-

στάσεων της προσωπικότητας. Η άλλη εστιάζεται στο να καθορίσει τη σύνδεση όλων των χαρακτηριστικών της προσωπικότητας ως ενός οργανωμένου όλου. Κατά τη δεύτερη προσέγγιση, μια κυκλική διάταξη είναι μια περιεκτική περι-

Σημείωση: Ευχαριστούμε την κυρία Μ. Κουτσιούμπα, υποψήφια διδάκτορα, για τη βοήθειά της στις επιβεβαιωτικές στατιστικές αναλύσεις και τους δύο ανώνυμους κριτές για τα χρήσιμα σχόλιά τους σε μία πρώτη μορφή του άρθρου αυτού.

Διεύθυνση: Δημήτριος Σ. Αλεξόπουλος, Τομέας Ψυχολογίας, Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Πανεπιστήμιο Πατρών, 265 00 Πάτρα. Τηλ.: 0610-997737, Fax: 0610-997740, E-mail: dalexopl@upatras.gr

γραφή των σχέσεων μεταξύ των χαρακτηριστικών της προσωπικότητας (Plutchik & Conte, 1997). Οι υποστηρικτές της δεύτερης θεωρητικής προσέγγισης έχουν δείξει ότι η περιγραφή των χαρακτηριστικών της προσωπικότητας μπορεί να οργανωθεί εννοιολογικώς και μαθηματικώς με τη βοήθεια ενός κυκλικού μοντέλου. Κύριο γνώρισμα της προσέγγισης αυτής είναι ότι τα χαρακτηριστικά της προσωπικότητας που βρίσκονται το ένα κοντά στο άλλο στην περιφέρεια του κύκλου ομοιάζουν, ενώ τα χαρακτηριστικά της προσωπικότητας που βρίσκονται απομακρυσμένα μεταξύ τους τείνουν να είναι ανόμοια. Ένα άλλο χαρακτηριστικό της προσέγγισης αυτής είναι ότι παίρνει υπόψη τη διπολικότητα των αντίθετων στοιχείων του κύκλου, δηλαδή στοιχεία του κύκλου που είναι διαμετρικά αντίθετα, π.χ., υπερόπτης - μετριόφρων. Τα χαρακτηριστικά αυτά μπορούν να οριστούν με βάση τη διάταξη των συναφειών αλλά και με τη βοήθεια μαθηματικών διαδικασιών.

Η χρήση του κυκλικού μοντέλου στις διαπροσωπικές σχέσεις ξεκίνησε με τον Sullivan (1953) από τους νεοφροϊδικούς, ο οποίος επισήμανε το ρόλο των διαπροσωπικών σχέσεων στην ανάπτυξη του ανθρώπου. Οι ιδέες του για τις διαπροσωπικές σχέσεις εκφράστηκαν με συγκεκριμένες διαδικασίες μέτρησης και έτσι εμφανίστηκε η αξιολόγηση των διαπροσωπικών σχέσεων στην κλινική ψυχολογία, μία παράδοση που διαρκεί περισσότερο από 45 χρόνια.

Ο Leary και οι συνεργάτες του (Leary, 1957) έδειξαν ότι οι διαπροσωπικές μεταβλητές σχηματίζουν μία κυκλική διάταξη γύρω από δύο βασικά στοιχεία, τη *Δύναμη ή Κυριαρχία* και τον *Κοινωνικό Δεσμό ή Στοργή*. Το μοντέλο αυτό μας έδωσε τόσο έναν ορισμό του διαπροσωπικού τομέα όσο και ένα πλαίσιο για την απεικόνιση της δυναμικής των διαπροσωπικών αλληλεπιδράσεων. Στη συνέχεια αναπτύχθηκαν διάφορα ψυχοτεχνικά μέσα για τη μέτρηση της διαπροσωπικής συμπεριφοράς, τα οποία, αν και διέφεραν όσον αφορά τους πληθυσμούς για τους οποίους προορίζονταν, τα ψυχοτεχνικά μέσα που χρησιμοποιούσαν, καθώς και τις θεωρητικές λογικές που

υποστήριζαν, ωστόσο παρουσίαζαν αξιοσημείωτη συμφωνία στους δύο διαπροσωπικούς άξονες, τη *Δύναμη ή Κυριαρχία* και τον *Κοινωνικό Δεσμό ή Στοργή* (Wiggins, 1995).

Θα πρέπει να διευκρινίσουμε εδώ ότι υπάρχουν δύο τρόποι προσδιορισμού των διαπροσωπικών σχέσεων. Ο πρώτος αφορά τη *διαπροσωπική συμπεριφορά*, ενώ ο δεύτερος το *διαπροσωπικό προσανατολισμό ή ύφος*. Η διαπροσωπική συμπεριφορά αναφέρεται στις πράξεις μας ενώπιον άλλων ατόμων, δηλαδή την κοινωνική μας συμπεριφορά (Kiesler, 1996). Διαπροσωπικός προσανατολισμός, όμως, σημαίνει την επικρατούσα στάση που επιδεικνύουμε στην αλληλεπίδρασή μας με τους άλλους (όταν επηρεάζουμε και επηρεαζόμαστε από τους άλλους). Ο προσανατολισμός αφορά αυτό που επισήμανε η Hogney (1937), ότι, δηλαδή, υπάρχουν τρεις "λειτουργίες ασφαλείας" στα ανθρώπινα όντα: "κίνηση μακριά από τους άλλους ανθρώπους", "κίνηση προς τους άλλους ανθρώπους", "κίνηση εναντίον των άλλων ανθρώπων".

Οι Lorr και Youniss (1986), χρησιμοποιώντας το Ερωτηματολόγιο Διαπροσωπικού Ύφους (Interpersonal Style Inventory, ISI, Lorr & Youniss, 1986), το οποίο είναι ένα ψυχομετρικό μέσο αξιολόγησης του ίδιου του εαυτού μας, βρήκαν δύο διαστάσεις του διαπροσωπικού προσανατολισμού: την *Κυριαρχία* και την *Υποταγή*. Οι Silva, Ortet, Moro, και Martinez-Arias (1998), ωστόσο, παρατήρησαν ότι υπάρχουν και άλλες διαστάσεις στις προσωπικές σχέσεις. Για παράδειγμα, οι διαστάσεις "Παρουσία - Απουσία Κοινωνικής Συμμετοχής" και "Κοινωνική - Αντικοινωνική Συμπεριφορά" που ανιχνεύτηκαν στο δικό τους ερωτηματολόγιο διαπροσωπικών σχέσεων. Οι διαστάσεις αυτές συμπεριλαμβάνονται σε τρία ακόμη μοντέλα προσωπικότητας: στο *κυκλικό διαπροσωπικό μοντέλο* του Wiggins (1982, Wiggins & Broughton, 1985), στο *ιεραρχικό μοντέλο* του Eysenck (1970) και στο *μοντέλο των πέντε παραγόντων* του Norman (1963).

Το πρώτο μοντέλο, δηλαδή το *κυκλικό διαπροσωπικό μοντέλο* του Wiggins, είναι ενδεχομένως το πιο πλήρες μοντέλο που έχει επινοηθεί

για τη μελέτη των διαπροσωπικών πλευρών της προσωπικότητας. Σε αυτό καταβάλλεται προσπάθεια να παρουσιαστούν τα διαπροσωπικά χαρακτηριστικά σε ένα κυκλικό συνεχές γύρω από δύο κύριους ορθογώνιους άξονες, δηλαδή την "Κυριαρχία - Υποταγή" και την "Αγάπη - Μίσος" (Wiggins & Trapnell, 1997). Το κυκλικό μοντέλο του Wiggins είναι ένα σύστημα δύο βασικών στοιχείων, τα οποία καθορίζουν τη γεωμετρική θέση κάθε άλλου στοιχείου που αναπαρίσταται στον ίδιο κύκλο. Τα βασικά στοιχεία απεικονίζονται ως οριζόντιος και κάθετος άξονας. Η Αγάπη αντιπροσωπεύει τον οριζόντιο άξονα. Η Κυριαρχία αντιπροσωπεύει τον κάθετο άξονα. Η Αγάπη και η Κυριαρχία παρέχουν ένα πλαίσιο μέσα στο οποίο όλες οι διαπροσωπικές συμπεριφορές μπορούν να αντιπροσωπευθούν ως συνδυασμός των δύο αυτών αξόνων. Για παράδειγμα, η "Κοινωνική / Εξωστρεφής Συμπεριφορά" παρουσιάζεται ως ένας συνδυασμός των κυριαρχικών (Κυριαρχία) και των θερμών / προσωπικών (Αγάπη) προδιαθέσεων. Το κυκλικό μοντέλο των διαπροσωπικών χαρακτηριστικών περιλαμβάνει τις ακόλουθες μεταβλητές: "Πλήρης Αυτοπεποίθηση - Κυριαρχικός", "Κοινωνικός - Εξωστρεφής", "Εγκάρδιος - Συμπαθής", "Σεμνός - Αφελής", "Ανασφαλής - Υποχωρητικός", "Αποτραβηγμένος - Εσωστρεφής", "Συναισθηματικά Αδιάφορος", και "Αλαζόνας - Ιδιοτελής".

Δύο άλλες σύγχρονες εκφάνσεις του κυκλικού διαπροσωπικού μοντέλου παρουσιάζονται στις εργασίες του Kiesler και της Benjamin. Ο Kiesler (1983) παρουσίασε μία περιεκτική ταξινόμηση της διαπροσωπικής συμπεριφοράς, στην οποία ενσωμάτωσε την προηγούμενη θεωρία και έρευνα. Εντόπισε το ενδιαφέρον του στο γεγονός ότι οι ανθρώπινες πράξεις συμπληρώνουν η μία την άλλη. Επιπλέον, επισήμανε την ψυχοθεραπευτική σχέση στην κλινική πράξη και στην έρευνα και πάνω σε αυτή τη βάση ανέπτυξε το Ερωτηματολόγιο της Επίδρασης του Μηνύματος (Impact Message Inventory, IMI, Kiesler, 1987). Η Benjamin (1974), εξάλλου, ανέπτυξε τη Δομική Ανάλυση του συστήματος της Κοινωνικής Συμπεριφοράς (Structural Analysis of Social

Behavior system, SASB), το οποίο θεωρείται ως ένα λεπτομερές και φιλόδοξο ψυχοτεχνικό μέσο, καθώς και αυτό που παρουσιάζει από εννοιολογικής πλευράς τις μεγαλύτερες απαιτήσεις.

Το δεύτερο μοντέλο προσωπικότητας που περιλαμβάνει διαπροσωπικές μεταβλητές είναι το *ιεραρχικό μοντέλο* του Eysenck (1970). Το μοντέλο αυτό κατ' αρχάς ήταν δύο διαστάσεων και περιλάμβανε την "Εξωστρέφεια - Εσωστρέφεια" και το "Νευρωτισμό". Στη συνέχεια έγινε τριών διαστάσεων με την προσθήκη του "Ψυχωτισμού". Καθεμιά από αυτές τις διαστάσεις συμπεριλαμβάνει επιμέρους σύνδρομα συμπεριφοράς. Κάθε σύνδρομο συμπεριφοράς σύγκεται από "καθ' έξιν" αντιδράσεις, και καθεμιά από αυτές αποτελείται από εξειδικευμένες αντιδράσεις. Φαίνεται ότι υπάρχει στενή σχέση μεταξύ της διάστασης του "Ψυχωτισμού" του Eysenck και της "Αντικοινωνικής Συμπεριφοράς / Ψυχοπάθειας" του κυκλικού μοντέλου (Silva et al., 1998). Γενικώς, όπως έχει παρατηρηθεί, υπάρχει σχέση μεταξύ της "Εσωστρέφειας - Εξωστρέφειας" και του "Ψυχωτισμού" του ιεραρχικού μοντέλου του Eysenck (Eysenck & Eysenck, 1985) με τις διαστάσεις του διαπροσωπικού προσανατολισμού της προσωπικότητας του Wiggins (1995), όπως παρουσιάζονται στο ερωτηματολόγιο που αυτός κατασκεύασε, δηλαδή στις Διαπροσωπικές Κλίμακες με Επίθετα (Interpersonal Adjective Scales, IAS, Wiggins, 1995). Οι διαστάσεις αυτές της IAS αναφέρθηκαν προηγουμένως.

Το τρίτο μοντέλο προσωπικότητας που έχει σχέση με διαπροσωπικές σχέσεις είναι αυτό των πέντε παραγόντων του Norman (1963). Σύμφωνα με το μοντέλο αυτό, εκτός από τις διαστάσεις της "Εξωστρέφειας" και του "Νευρωτισμού", που υπάρχουν και στο μοντέλο του Eysenck, προστίθενται και οι διαστάσεις "Ευσυνειδησία", "Προσήνεια" και "Νοημοσύνη" (ή "Πνευματική Καλλιέργεια" κατά την ορολογία των Costa και McCrae, 1989). Έρευνα των Costa και McCrae (1989) έδειξε ότι οι διαπροσωπικές πλευρές της προσωπικότητας εκπροσωπούνται με δύο παράγοντες του μοντέλου των Πέντε Παραγόντων,

δηλαδή της Εξωστρέφειας και της Προσήνειας. Κατά τους Silva et al. (1998), η Εξωστρέφεια έχει συγγένεια με την "Παρουσία - Απουσία Κοινωνικής Συμμετοχής", ενώ η Προσήνεια με την "Κοινωνική - Αντικοινωνική Συμπεριφορά".

Μέσα σε αυτό το θεωρητικό πλαίσιο, οι Silva, Martinez-Arias, Moro, και Ortet (1996a) δημιούργησαν το ερωτηματολόγιο "Διαστάσεις του Διαπροσωπικού Προσανατολισμού για Νέους" (Dimensiones de Orientacion Interpersonal - Jona, DOI-JA), στο οποίο οι ίδιοι οι εξεταζόμενοι αξιολογούν τον εαυτό τους. Διατύπωσαν, λοιπόν, ερωτήσεις για να μπορέσουν να μετρήσουν επιμέρους πλευρές των διαστάσεων του διαπροσωπικού προσανατολισμού της προσωπικότητας. Η συλλογή των πρώτων δεδομένων έγινε με τη χρησιμοποίηση της Συστοιχίας των Δοκιμασιών Κοινωνικοποίησης (Socialization Battery, BAS. Silva, Martorell, & Clemente, 1986), στην οποία μπορεί να βρεθεί η ρίζα των Διαστάσεων του Διαπροσωπικού Προσανατολισμού (DOI). Οι κύριες τροποποιήσεις στο BAS ήταν οι ακόλουθες (Silva, Ortet, Moro, & Martinez-Arias, 1998): Πολλές ερωτήσεις διορθώθηκαν για να είναι πιο κατανοητές, για να αποφευχθεί μεροληπτική γλωσσική έκφραση ως προς τα φύλα και για να βελτιωθεί η ερμηνεία των ερωτήσεων. Επιπροσθέτως, συμπεριλήφθηκε μία κλίμακα Ψεύδους και μία ερώτηση ελέγχου, με την οποία ο εξεταζόμενος δηλώνει ότι απάντησε ειλικρινά στις ερωτήσεις του ερωτηματολογίου. Οπωσδήποτε, και οι δύο κλίμακες, DOI-JA και BAS, περιλαμβάνουν τις ίδιες έξι επιμέρους κλίμακες, δηλαδή "Ενεργό Ενδιαφέρον για Άλλους", "Σεβασμός / Κοινωνικός Αυτοέλεγχος", "Επιθετικότητα / Αντικοινωνική Συμπεριφορά", "Κοινωνική Συμμετοχή - Κοινωνική Απόσυρση", "Ηγετική Συμπεριφορά", "Κοινωνικό Άγχος / Συστολή" (Silva et al., 1998).

Παρακάτω παρατίθεται μία σύντομη περιγραφή των συστατικών που περιλαμβάνουν οι Διαστάσεις του Διαπροσωπικού Προσανατολισμού για Νέους (DOI-JA) (Silva, Martinez-Arias, Raparport, Ertle, & Ortet, 1997).

Ενεργό Ενδιαφέρον για Άλλους: Κοινωνική

ευαισθησία. Ενδιαφέρον και ανησυχία για τους άλλους, ιδιαιτέρως γι' αυτούς που έχουν προβλήματα και δεν τυγχάνουν της προσοχής των άλλων ή απορρίπτονται από αυτούς.

Σεβασμός / Κοινωνικός Αυτοέλεγχος: Τήρηση των κοινωνικών προτύπων και κανόνων που διευκολύνουν τη συνύπαρξη και τον αμοιβαίο σεβασμό. Ομαδικό πνεύμα και συνείδηση των καθηκόντων του πολίτη. Ευγένεια, καλοσύνη.

Επιθετικότητα / Αντικοινωνική Συμπεριφορά: Επιθετικότητα με λόγια και με έργα. Ισχυρογνωμοσύνη, εριστική διάθεση. Προκλητικές και ειρωνικές αντιδράσεις, αυταρχική, αδιάλλακτη και απείθαρχη συμπεριφορά. Αντίσταση και παραβίαση των κοινωνικών προτύπων.

Κοινωνική Συμμετοχή - Κοινωνική Απόσυρση: Το να ευχαριστείται κανείς να είναι με άλλους και να ενσωματώνεται σε ομάδες. Διαχυτικότητα και καλή διάθεση έναντι αποχωρισμού, τόσο παθητικού όσο και ενεργητικού από τους άλλους. Εσωστρέφεια, απομόνωση.

Ηγετική Συμπεριφορά: Δημοτικότητα, πρωτοβουλία, αυτοπεποίθηση και πνεύμα βοήθειας. Το να τον/την βλέπουν οι άλλοι ως ηγέτη και πρότυπο. Διοργάνωση και διοίκηση ομαδικών δραστηριοτήτων.

Κοινωνικό Άγχος / Συστολή: Φόβος, νευρικότητα, έλλειψη αυτοπεποίθησης, σεμνότητα, δειλία, και αίσθηση ντροπής στις κοινωνικές σχέσεις. Αίσθηση κατωτερότητας έναντι των άλλων.

Η Συστοιχία Δοκιμασιών Κοινωνικοποίησης (BAS) έχει τρεις εκδοχές: (α) τη Συστοιχία των Δοκιμασιών Κοινωνικοποίησης-1 (BAS-1), στην οποία δίνουν απαντήσεις οι διδάσκοντες, (β) τη Συστοιχία των Δοκιμασιών Κοινωνικοποίησης-2 (BAS-2), στην οποία δίνουν απαντήσεις οι γονείς, και (γ) τη Συστοιχία των Δοκιμασιών Κοινωνικοποίησης-3 (BAS-3), στην οποία δίνουν απαντήσεις παιδιά και έφηβοι ηλικίας 10-18 ετών. Οι Διαστάσεις του Διαπροσωπικού Προσανατολισμού για Νέους (DOI-JA) και η Συστοιχία των Δοκιμασιών της Κοινωνικοποίησης-3 (BAS-3) μετρούν τις ίδιες διαστάσεις του διαπροσωπικού προσανατολισμού της προσωπικότητας.

Μέχρι σήμερα υπάρχουν ευρήματα που βα-

σίζονται στην ισπανική έκδοση του Ερωτηματολογίου των Διαστάσεων του Διαπροσωπικού Προσανατολισμού (DOI), σε μία χιλιακή έκδοση στην ισπανική γλώσσα, που περιλαμβάνει μερικές αλλαγές που οφείλονται σε διαφορετικές εκφράσεις οι οποίες χρησιμοποιούνται στην Ισπανία και στη Λατινική Αμερική, και σε μία γερμανική έκδοση (Silva et al., 1997). Η μεταφορά του DOI-JA σε άλλες γλώσσες είναι σημαντική όχι μόνο για τις διαπολιτισμικές συγκρίσεις που επιτρέπει αλλά και γιατί είναι ένα χρήσιμο διαγνωστικό εργαλείο για την ψυχοπαθολογία των νέων.

Πραγματικά, οι διαστάσεις του Διαπροσωπικού Προσανατολισμού για Νέους (DOI-JA) συνδέουν τη διαπροσωπική περιοχή της προσωπικότητας με την ψυχοπαθολογία της παιδικής και της εφηβικής ηλικίας. Όπως αναφέρεται από τον Kohn (1977), τα τελευταία 65 χρόνια εμφανίστηκαν επανειλημμένως σε έρευνες δύο σύνδρομα που αναφέρονταν σε συναισθηματικές διαταραχές σε παιδιά. Αυτά είναι το σύνδρομο της συνεσταλμένης, ακοινωνητής και με αναστολές συμπεριφοράς και το σύνδρομο της αντικοινωνικής, επιθετικής και κυριαρχικής συμπεριφοράς. Επιπλέον, επισημάνθηκε στην ανασκόπηση της βιβλιογραφίας για την παιδική ψυχοπαθολογία ότι αυτή η διχοτόμηση είναι ίσως η πιο γενική από όλες τις διαγνωστικές διακρίσεις που έχουν γίνει στην παιδική ψυχιατρική (Kohn, 1977). Επομένως, οι Διαστάσεις του Διαπροσωπικού Προσανατολισμού για Νέους (DOI-JA) και το μοντέλο στο οποίο βασίζονται συνδέονται με μία περιοχή της προσωπικότητας, τη διαπροσωπική περιοχή, και με την ψυχοπαθολογία και ιδιαιτέρως με την παιδική και την εφηβική ψυχοπαθολογία. Έτσι, η εφαρμογή του DOI-JA μπορεί να δώσει απαντήσεις σε θέματα που αναφέρονται στη συνεσταλμένη ή στην επιθετική συμπεριφορά των παιδιών και των εφήβων (Silva et al., 1998).

Συνεπώς, η εφαρμογή αυτού του μέσου σε άλλες χώρες φαίνεται ότι είναι πολύ σημαντική και μπορεί να αποδειχθεί πολύτιμη στην εδραίωση της χρήσης του. Καθίσταται, λοιπόν, φανερό

πόσο αναγκαία είναι η μετάφραση / προσαρμογή και στάθμιση της κλίμακας αυτής που βασίζεται στο κυκλικό μοντέλο της προσωπικότητας και πόσες απαντήσεις μπορεί να δώσει σε θέματα που αφορούν ψυχοπαθολογικές διαστάσεις της προσωπικότητας παιδιών και εφήβων. Εφόσον αποδειχθεί η προβλεπτική δύναμη του ερωτηματολογίου αυτού, θα μπορούσαμε να το χρησιμοποιήσουμε επωφελώς για παρέμβαση σε περιπτώσεις που παιδιά και έφηβοι παρουσιάζουν ψυχοπαθολογικά προβλήματα.

Σκοπός της παρούσας έρευνας ήταν να προσαρμόσει το Ερωτηματολόγιο των Διαστάσεων του Διαπροσωπικού Προσανατολισμού για Νέους (DOI-JA) στην ελληνική πραγματικότητα και περαιτέρω να διερευνήσει την αξιοπιστία και την εγκυρότητα, τόσο τη συγχρονική όσο και αυτήν της εννοιολογικής κατασκευής, σε ό,τι αφορά τις διαστάσεις τις οποίες περιλαμβάνει. Ειδικότερα, με την έρευνα αυτή επιδιώκουμε να εξετάσουμε, πρώτον, αν το DOI-JA είναι αξιόπιστο όταν εφαρμόζεται σε ένα άλλο πολιτισμικό περιβάλλον. Δεύτερον, αν συμπύπτουν ορισμένα χαρακτηριστικά προσωπικότητας που μετρά το ερωτηματολόγιο αυτό με αντίστοιχα χαρακτηριστικά που μετρά το Ερωτηματολόγιο Προσωπικότητας του Eysenck (Eysenck Personality Questionnaire, EPQ), όπως έχει αναφερθεί προηγουμένως (Silva et al., 1997). Τρίτον, αν διατηρείται η δομή των μεταβλητών σε ένα άλλο πολιτισμικό περιβάλλον. Αν, δηλαδή, οι έξι διαστάσεις που μετρά το Ερωτηματολόγιο εμφανίζονται και σε παραγοντική ανάλυση σε δεδομένα από ένα άλλο πολιτισμικό περιβάλλον και αν ισχύουν οι γενικότερες διαστάσεις της προσωπικότητας, δηλαδή "Κοινωνική - Αντικοινωνική Συμπεριφορά", και "Παρουσία - Απουσία Κοινωνικής Συμμετοχής", που προήλθαν από τις έξι επιμέρους κλίμακες, όπως αναφέρεται από τους Silva, Martinez-Arias, Moro, και Ortet (1996β). Είναι ενδιαφέρον να μελετηθεί και αν οι δύο αυτές διαστάσεις δεύτερου επιπέδου παρουσιάζουν θετική αλλά χαμηλή συνάφεια όπως βρήκαν οι Silva et al. (1997).

Μέθοδος

Συμμετέχοντες

Το δείγμα ελήφθη από τις ευρύτερες περιοχές Πατρών και Αθηνών. Εξετάσθηκαν 654 μαθητές και μαθήτριες από 4 Δημοτικά, 3 Γυμνάσια, και 3 Λύκεια. Ήταν μαθητές/τριες Δημοτικού ηλικίας 10-12 ετών (108 αγόρια, 97 κορίτσια), μαθητές/τριες Γυμνασίου ηλικίας 13-15 ετών (125 αγόρια, 134 κορίτσια), και μαθητές/τριες Λυκείου ηλικίας 16-18 ετών (70 αγόρια, 120 κορίτσια). Συνολικά ήταν 303 αγόρια και 351 κορίτσια. Η μέση ηλικία των αγοριών ήταν 13.6 με τυπική απόκλιση 2.1 και των κοριτσιών 14.2 με τυπική απόκλιση 2.4. Όλοι οι μαθητές/τριες απάντησαν στο Ερωτηματολόγιο Διαστάσεων του Διαπροσωπικού Προσανατολισμού για Νέους (DOI-JA).

Εκατόν τριάντα τρεις από τους μαθητές/τριες αυτούς (61 αγόρια με μέση ηλικία 15.1 και τυπική απόκλιση 1.7 και 72 κορίτσια με μέση ηλικία 16.0 και τυπική απόκλιση 15.6) απάντησαν εκτός από το DOI-JA και στο EPQ-J του Eysenck (προσαρμογή στα ελληνικά από Δημητρίου, 1977, 1986) για να βρεθεί η συνάφεια μεταξύ των δύο αυτών ερωτηματολογίων.

Υλικό

Ερωτηματολόγιο Διαστάσεων του Διαπροσωπικού Προσανατολισμού για Νέους (DOI-JA). Χρησιμοποιήθηκε το Ερωτηματολόγιο των Διαστάσεων του Διαπροσωπικού Προσανατολισμού για Νέους (DOI-JA), με το οποίο εκτιμούμε τις διαστάσεις της προσωπικότητας, στις οποίες αναφερθήκαμε προηγουμένως. Επιπροσθέτως, αυτό μετρά το κοινωνικώς επιθυμητό με την κλίμακα του Ψεύδους.

Το DOI-JA περιέχει 59 ερωτήσεις (βλ. Παράρτημα) για να απαντηθούν σε κλίμακα τύπου Likert με τέσσερις εναλλακτικές απαντήσεις, δηλαδή ποτέ, σχεδόν ποτέ, σχεδόν πάντα, πάντα.

Όσον αφορά την αξιοπιστία, το α του

Cronbach των Διαστάσεων του Διαπροσωπικού Προσανατολισμού για Νέους (DOI-JA) κυμαίνονται από .72 έως .80 στην ισπανική έκδοση, από .72 έως .84 στη χιλιανή έκδοση, και από .63 έως .80 στη γερμανική έκδοση, στην τελευταία περίπτωση για τη μορφή των ενηλίκων (Silva et al., 1997). Συνάφειες μεταξύ "Κοινωνικής - Αντικοινωνικής Συμπεριφοράς" και "Παρουσίας - Απουσίας Κοινωνικής Συμμετοχής" είναι $r = .20$ για την ισπανική έκδοση, $r = .36$ για τη χιλιανή έκδοση και $r = .30$ για τη γερμανική έκδοση ενηλίκων (Silva et al., 1997).

Έχει αναφερθεί εγκυρότητα εννοιολογικής κατασκευής για τις Διαστάσεις του Διαπροσωπικού Προσανατολισμού για Νέους (DOI-JA) στις διάφορες εκδόσεις, δηλαδή ισπανική, χιλιανή και γερμανική. Η παραγοντική ανάλυση πραγματοποιήθηκε με τη μέθοδο της ανάλυσης των κύριων συνιστωσών στο σύνολο των ερωτήσεων. Η μέθοδος αυτή έδειξε ότι η κατανομή των ιδιοτιμών στο διάγραμμα παραγόντων υποδεικνυε έξι παράγοντες, που συνέπιπταν με τις έξι επιμέρους κλίμακες του ερωτηματολογίου των Διαστάσεων του Διαπροσωπικού Προσανατολισμού για Νέους (DOI-JA) (Silva et al., 1997). Η παραγοντική ανάλυση των επιμέρους κλιμάκων του ερωτηματολογίου αυτού με ορθογώνια περιστροφή έδωσε δύο δευτερογενείς παράγοντες στη γερμανική, ισπανική και χιλιανή έκδοση (Silva et al., 1997): Τον Παράγοντα 1 "Κοινωνική - Αντικοινωνική Συμπεριφορά", ο οποίος περιλάμβανε τις επιμέρους κλίμακες, "Κοινωνική Συμμετοχή - Κοινωνική Απόσυρση", "Ηγερτική Συμπεριφορά", "Κοινωνικό Άγχος / Συστολή", και τον Παράγοντα 2 "Παρουσία - Απουσία Κοινωνικής Συμμετοχής", ο οποίος περιλάμβανε τις επιμέρους κλίμακες "Ενεργό Ενδιαφέρον για Άλλους", "Σεβασμός / Κοινωνικός Αυτοέλεγχος", "Επιθετικότητα / Αντικοινωνική Συμπεριφορά" (Silva et al., 1996β).

Ερωτηματολόγιο Προσωπικότητας του Eysenck για Νέους. Το Ερωτηματολόγιο Προσωπικότητας του Eysenck για Νέους (Eysenck Personality Questionnaire Junior, EPQ-J. Eysenck & Eysenck, 1975) αποτελείται από 81

ερωτήσεις. Σταθμίστηκε από τον Δημητρίου (1977, 1986) στην Ελλάδα και περιλαμβάνει 84 ερωτήσεις στην ελληνική στάθμιση. Περιέχει τις διαστάσεις της προσωπικότητας: "Ψυχωτισμός", "Νευρωτισμός", "Εξωστρέφεια" και μια Κλίμακα "Ψεύδους". Οι συντελεστές αξιοπιστίας Cronbach's alpha για καθεμιά από τις παραπάνω διαστάσεις της προσωπικότητας κυμαίνονται από .62 έως .56 για τον "Ψυχωτισμό", από .80 έως .84 για το "Νευρωτισμό", από .70 έως .73 για την "Εξωστρέφεια", και είναι .89 για την Κλίμακα "Ψεύδους" (Δημητρίου, 1977, 1986).

Μετάφραση

Το DOI-JA μεταφράστηκε από τα ισπανικά στα ελληνικά από άτομο που η μητρική του γλώσσα ήταν η ισπανική. Ένας Έλληνας με καλή γνώση της ισπανικής έλεγξε την ακρίβεια της μετάφρασης. Το άτομο που μητρική του γλώσσα ήταν η ισπανική επανεξέτασε την πιστότητα της ελληνικής μετάφρασης μαζί με δύο Έλληνες φιλολόγους για να διαμορφώσει το τελικό κείμενο.

Διαδικασία

Τόσο το DOI-JA όσο και το EPQ-J χορηγήθηκαν στους μαθητές του δείγματος ομαδικά. Τα ερωτηματολόγια ήταν κατανοητά στους μαθη-

τές, επειδή κανένας μαθητής δεν υπέβαλε ερωτήσεις που θα έδειχναν δυσκολία κατανόησης, όπως διαπιστώσαμε από την πρώτη ομάδα των μαθητών στους οποίους τα χορηγήσαμε αλλά και στη συνέχεια όταν χορηγήθηκαν και στους υπόλοιπους μαθητές.

Αποτελέσματα

Αξιοπιστία

Για λόγους σύγκρισης με τα δεδομένα των Silva et al. (1997), έγινε κατ' αρχήν εκτίμηση της αξιοπιστίας του DOI-JA με βάση τις διαστάσεις και τις ερωτήσεις που αντιστοιχούν σε αυτές όπως τις επικαλούνται οι κατασκευαστές του ερωτηματολογίου. Η αξιοπιστία υπολογίστηκε με το δείκτη εσωτερικής συνέπειας alpha του Cronbach (1951).

Ο Πίνακας 1 παρουσιάζει τους συντελεστές αξιοπιστίας των διαστάσεων-κλιμάκων του DOI-JA και του EPQ-J, που κυμαίνονταν από .67 έως .73 για το DOI-JA, και από .66 έως .80 για το EPQ-J. Πρέπει να αναφερθεί ότι οι συντελεστές αξιοπιστίας του EPQ-J της παρούσας έρευνας είναι ικανοποιητικοί, όταν συγκριθούν με αυτούς του Δημητρίου (1986). Αντιθέτως, οι συντελεστές αξιοπιστίας για το DOI-JA δεν είναι τόσο ικανοποιητικοί σε σύγκριση με την ισπανική έκδοση.

Πίνακας 1
Συντελεστές αξιοπιστίας alpha του Cronbach για DOI-JA και EPQ-J

DOI-JA	alpha	EPQ-J	alpha
Ενεργό Ενδιαφέρον για Άλλους	.71	Εξωστρέφεια	.66
Σεβασμός / Κοινωνικός Αυτοέλεγχος	.68	Νευρωτισμός	.80
Επιθετικότητα / Αντικοινωνική Συμπεριφορά	.72	Ψυχωτισμός	.71
Κοινωνική Συμμετοχή - Κοινωνική Απόσυρση	.67	Κλίμακα Ψεύδους	.79
Ηγετική Συμπεριφορά	.68		
Κοινωνικό Άγχος / Συστολή	.73		
Κλίμακα Ψεύδους	.70		

Εγκυρότητα εννοιολογικής κατασκευής

Ήδη οι δείκτες αξιοπιστίας των διαστάσεων του DOI-JA έδειξαν ότι το DOI-JA στην ελληνική έκδοσή του δεν έχει την ίδια ικανοποιητική εσωτερική συνέπεια όπως στην ισπανική έκδοσή του. Για να διαπιστωθεί, λοιπόν, η εγκυρότητα εννοιολογικής κατασκευής ώστε να φανεί αν η δομή του DOI-JA είναι ίδια και στην ελληνική έκδοσή του, εφαρμόστηκε επιβεβαιωτική παραγοντική ανάλυση. Με την ανάλυση αυτή εξετάζουμε αν το μοντέλο που προέρχεται από τη θεωρία ή από προηγούμενες έρευνες, όπως συμβαίνει στην παρούσα περίπτωση, συμφωνεί με τα εμπειρικά δεδομένα. Η επιβεβαιωτική παραγοντική ανάλυση, όπως εφαρμόζεται από το EQS (Bentler 1993), έλεγξε ένα μοντέλο επτά παραγόντων πρώτου επιπέδου (έξι παράγοντες-διαστάσεις της προσωπικότητας των προηγούμενων ερευνών και επιπροσθέτως η κλίμακα ψεύ-

δους) με δύο δεύτερου επιπέδου παράγοντες και συσχέτιση των δύο δεύτερου επιπέδου παραγόντων. Ο δείκτης προσαρμογής χ^2 ήταν στατιστικώς σημαντικός, $\chi^2(1589) = 2578.107$, $p < .001$, πράγμα που σημαίνει ότι το θεωρητικό μοντέλο δεν ταυτιζόταν με τα δεδομένα. Ο συγκριτικός δείκτης προσαρμογής (*CFI*) δεν ήταν ικανοποιητικός, *CFI* = .819 διότι ήταν μικρότερος του .900. Έτσι, το μοντέλο δεν επιβεβαιώθηκε.

Εφαρμόστηκε, στη συνέχεια, διερευνητική παραγοντική ανάλυση, δηλαδή χρησιμοποιήθηκε η μέθοδος των κύριων συστατικών, όπως και στις άλλες εκδόσεις του DOI-JA. Η μέθοδος αποκάλυψε πέντε παράγοντες. Στη συνέχεια εφαρμόστηκε πλάγια περιστροφή παραγόντων με τη μέθοδο Direct Oblimin, επειδή οι επιμέρους κλίμακες συσχετίζονται μεταξύ τους. Ύστερα από την πρώτη αυτή παραγοντική ανάλυση αφαιρέθηκε η κλίμακα του Ψεύδους, που περιλαμβάνει τις ερωτήσεις 3, 8, 13, 17, 27, 34,

Πίνακας 2**Παραγοντικές φορτίσεις 46 ερωτήσεων του DOI-JA με περιστροφή Direct Oblimin (N = 387)**

A/A	Ερωτήσεις	Φόρτιση
Παράγοντας 1		
10	Βοηθώ τους άλλους	.69
11	Ενθαρρύνω τους άλλους	.66
40	Είμαι ευγενικός	.59
45	Βοηθώ τους αποκομμένους από την ομάδα	.51
36	Υποστηρίζω τους άλλους	.48
44	Νοιάζομαι για τους άλλους	.44
37	Προσέχω να μη παραγκωνιστεί κανείς από την ομάδα	.38
53	Αφήνω τα δικά μου και βοηθώ τους άλλους	.35
Παράγοντας 2		
32	Διευθύνω ομαδικές δραστηριότητες	.64
6	Οι άλλοι ζητούν να διευθύνω ομαδικές δραστηριότητες	.60
31	Οργανώνω ομάδα	.59
29	Προτείνω νέες ιδέες	.55
16	Ξεκινώ κάτι πρώτος	.54
7	Θεωρούμαι ένας από τους καλύτερους	.48
14	Βοηθώ στις δραστηριότητες	.43
24	Με έχουν για παράδειγμα	.37

Πίνακας 2 (συνέχεια)

A/A	Ερωτήσεις	Φόρτιση			
Παράγοντας 3					
22	Είμαι ντροπαλός	.76			
33	Συμπεριφέρομαι ντροπαλά	.71			
20	Έχω τρακ μπροστά στους άλλους	.63			
2	Ντρέπομαι τα παιδιά του άλλου φύλου	.59			
4	Κοκκινίζω εύκολα	.59			
43	Τα νέα πράγματα με φοβίζουν	.55			
57	Με ενοχλούν τα αστεία των άλλων	.35			
Παράγοντας 4					
52	Αποφεύγω τους άλλους	.65			
39	Μου αρέσει να μένω μόνος	.63			
21	Διασκεδάζω με παρέα	-.59			
12	Επιδιώκω να είμαι μόνος	.55			
26	Μου αρέσει η παρέα των άλλων	-.47			
58	Μου αρέσει να κουβεντιάζω	-.42			
30	Στέκομαι απόμερα	.39			
28	Είμαι χαρούμενο άτομο	-.36			
50	Σέβομαι την πλειοψηφία	-.20			
Παράγοντας 5					
51	Βοηθώ τους άλλους μολονότι είμαι απασχολημένος	.69			
1	Βρίζω	.63			
48	Κοροϊδεύω όταν μου κάνουν παρατηρήσεις	.52			
23	Λέω ψέματα	.51			
38	Επιδιώκω τον καβγά	.49			
25	Σωπαίνω και ακούω προσεκτικά	-.49			
35	Σέβομαι τους άλλους	-.48			
55	Είμαι ευγενικός	-.44			
19	Περιμένω για να μιλήσω	-.43			
9	Δημιουργώ προβλήματα στους άλλους	.41			
15	Απειλώ τους άλλους	.41			
18	Κατηγορώ τους άλλους για τα στραβά που συμβαίνουν	.38			
54	Είμαι βίαιος	.37			
46	Αντιδρώ στις παρατηρήσεις	.28			
Παρ/τας 1 - Παρ/τας 2 - Παρ/τας 3 - Παρ/τας 4 - Παρ/τας 5					
Ιδιοτιμή	5.43	3.28	2.97	2.01	1.52
% Διακύμανσης	11.4%	7.1%	6.4%	4.4%	3.3%

42, και 49, επειδή σκοπός της ανάλυσης ήταν να βρεθούν οι διαστάσεις της προσωπικότητας του ερωτηματολογίου. Επίσης, αφαιρέθηκε η τελευταία ερώτηση, δηλαδή η Ερώτηση 59, που είναι ερώτηση ελέγχου. Επιπλέον, αφαιρέθηκαν τέσσερις ερωτήσεις, τρεις από την Κλίμακα "Σεβασμός / Κοινωνικός Αυτοέλεγχος" και μία από την Κλίμακα "Κοινωνικό Άγχος / Συστολή", επειδή δεν είχαν ικανοποιητικές φορτίσεις σε κανένα παράγοντα.

Ο Πίνακας 2 παρουσιάζει τις παραγοντικές φορτίσεις των πέντε παραγόντων που εξήχθησαν. Οι παράγοντες αυτοί ερμηνεύουν το 33.1% της ολικής διακύμανσης, ποσοστό όχι ικανοποιητικό. Όλοι οι παράγοντες ονομάστηκαν σύμφωνα με το περιεχόμενο των ερωτήσεων τις οποίες περιλάμβαναν και την ονομασία που έδωσαν ο Silva και οι συνεργάτες του (Silva et al., 1997) σε προηγούμενες έρευνες. Οι Παράγοντες 1 και 2 περιείχαν οκτώ ερωτήσεις ο καθένας, ο Παράγοντας 3 επτά ερωτήσεις, ο Παράγοντας 4 εννέα, και ο Παράγοντας 5 δεκατέσσερις ερωτήσεις. Ο Παράγοντας 1 ερμηνεύει το 11.8% της διακύμανσης και μπορεί να ονομαστεί "Ενεργό Ενδιαφέρον για τους Άλλους", επειδή όλες οι ερωτήσεις που φορτίζουν σε αυτό τον Παράγοντα δείχνουν το ενδιαφέρον των εξεταζομένων για τους άλλους. Ο Παράγοντας 2 ερμηνεύει το 7.1% της διακύμανσης και μπορεί να ονομαστεί "Ηγετική Συμπεριφορά", επειδή όλες οι ερωτήσεις που φορτίζουν σε αυτό τον Παράγοντα δείχνουν ότι στους εξεταζόμενους είτε τους αρέσει να διευθύνουν τους άλλους είτε οι άλλοι αναγνωρίζουν τα ηγετικά προσόντα τους είτε είναι αυτοί που προτείνουν νέες ιδέες. Ο Παράγοντας 3 ερμηνεύει το 6.4% της διακύμανσης και μπορεί να ονομαστεί "Κοινωνικό Άγχος / Συστολή", επειδή όλες οι ερωτήσεις που φορτίζουν σε αυτό τον παράγοντα δείχνουν ότι οι εξεταζόμενοι αισθάνονται ντροπή ή θεωρούν ότι η συμπεριφορά τους είναι ντροπαλή ή γενικώς δείχνουν ένα άγχος απέναντι στους άλλους. Ο Παράγοντας 4 ερμηνεύει το 4.4% της διακύμανσης και είναι διπολικός, όπως και τα πρόσημα των παραγοντικών φορτίσεων φανερώνουν. Μπορεί να

ονομαστεί "Κοινωνική Συμμετοχή - Κοινωνική Απόσυρση", επειδή οι μισές ερωτήσεις δείχνουν τάση των εξεταζομένων για απομόνωση και οι άλλες μισές τάση για συναναστροφή με άλλους. Ο Παράγοντας 5 ερμηνεύει το 3.3% της διακύμανσης και είναι διπολικός, όπως φαίνεται και από τα πρόσημα των παραγοντικών φορτίσεων. Μπορεί να ονομαστεί "Κοινωνικός Σεβασμός - Αντικοινωνική Συμπεριφορά", επειδή τα δύο τρίτα των ερωτήσεων που απαρτίζουν τον παράγοντα αυτό φανερώνουν το σεβασμό προς τους άλλους και το υπόλοιπο ένα τρίτο των ερωτήσεων δείχνουν επιθετική και γενικότερα αντικοινωνική συμπεριφορά. Πρέπει να επισημανθεί ότι ο παράγοντας αυτός στην ισπανική, χιλιανή και γερμανική έκδοση παρουσιάζεται ως δύο ξεχωριστοί παράγοντες. Γενικώς, η εξέταση του περιεχομένου των πέντε παραγόντων του DOI-JA στην ελληνική έρευνα έδειξε ότι αυτοί παρέχουν μία ερμηνεύσιμη, οικονομική και απλή δομή, η οποία συμπίπτει με αυτή της ισπανικής έκδοσης εκτός από την περίπτωση του πέμπτου παράγοντα που συνοψίζει δύο παράγοντες του ισπανικού ερωτηματολογίου σε έναν.

Περαιτέρω, πραγματοποιήθηκε παραγοντική ανάλυση στις διαστάσεις της προσωπικότητας, δηλαδή τους πρωτογενείς παράγοντες, προκειμένου να ελεγχθεί αν ισχύουν οι δύο παράγοντες ανώτερου επιπέδου. Για να είναι όμως δυνατή η σύγκριση με τα δεδομένα των Silva et al. (1997) ο Παράγοντας 5 της ελληνικής έκδοσης του DOI-JA, που είχε διπλή φύση, διαχωρίστηκε σε δύο υποσύνολα, ένα για τον "Κοινωνικό Σεβασμό" και ένα για την "Αντικοινωνική Συμπεριφορά / Επιθετικότητα". Έτσι, ελήφθησαν υπόψη οι έξι παράγοντες των άλλων ερευνών (βλ. Πίνακα 3). Εφαρμόστηκε πλάγια περιστροφή Direct Oblimin. Οι διαστάσεις της προσωπικότητας στην περίπτωση αυτή συγχωνεύθηκαν σε δύο παράγοντες. Ο Παράγοντας 1 ερμηνεύει το 32.3% της διακύμανσης και περιλαμβάνει τις παρακάτω διαστάσεις της προσωπικότητας (ή πρωτογενείς παράγοντες), "Ενεργό Ενδιαφέρον για τους Άλλους", "Σεβασμό / Κοινωνικό Αυτοέλεγχο", και "Επιθετικότητα / Αντικοινωνική Συ-

Πίνακας 3
Παραγοντικές φορτίσεις των έξι πρωτογενών παραγόντων του DOI - JA
(N = 327)

Πρωτογενείς παράγοντες	Παράγοντας 1	Παράγοντας 2
Ενεργό ενδιαφέρον για Άλλους	.70	.23
Σεβασμός / Κοινωνικός Αυτοέλεγχος	.84	.02
Επιθετικότητα / Αντικοινωνική Συμπεριφορά	-.71	.10
Κοινωνική Συμμετοχή - Κοινωνική Απόσυρση	.27	.61
Ηγετική Συμπεριφορά	.22	.66
Κοινωνικό Άγχος / Συστολή	.35	-.72
Ιδιοτιμή	1.94	1.39
Διακύμανση	32.3%	23.2%

μπεριφορά". Ο παράγοντας αυτός είναι διπολικός, όπως δείχνουν και τα πρόσημα των παραγοντικών φορτίσεων, και μπορεί να ονομαστεί "Κοινωνική - Αντικοινωνική Συμπεριφορά". Ο Παράγοντας 2 ερμηνεύει το 23.2% της διακύμανσης και περιέχει τις διαστάσεις της προσωπικότητας, τους πρωτογενείς παράγοντες, "Κοινωνική Συμμετοχή - Κοινωνική Απόσυρση", "Ηγετική Συμπεριφορά", και "Κοινωνικό Άγχος / Συστολή". Και ο παράγοντας αυτός είναι διπολικός, όπως δείχνουν και τα πρόσημα στις παραγοντικές φορτίσεις. Μπορεί να ονομαστεί "Παρουσία - Απουσία Κοινωνικής Συμμετοχής". Και οι δύο Παράγοντες ερμηνεύουν το 55.5% της διακύμανσης. Οι δευτερογενείς παράγοντες είχαν μεταξύ τους θετική, αλλά χαμηλή συνάφεια, δηλαδή $r = .16$.

Συγχρονική εγκυρότητα

Οι συνάφειες Pearson μεταξύ διαστάσεων των DOI-JA και του EPQ-J χρησιμοποιήθηκαν για να διαπιστωθεί η συγχρονική εγκυρότητα του DOI-JA. Ο Πίνακας 4 παρουσιάζει τις σχετικές συγκρίσεις.

Και πάλι για λόγους σύγκρισης οι συνάφειες υπολογίστηκαν με βάση τις έξι διαστάσεις του

DOI-JA, όπως τις ορίζουν οι Silva et al. (1997). Οι διαστάσεις του DOI-JA συσχετίστηκαν με αυτές του EPQ-J. Οι συνάφειες των διαστάσεων των δύο ερωτηματολογίων κυμαίνονταν από .01 έως .51 για τις θετικές συνάφειες, και από -.01 έως -.50 για τις αρνητικές συνάφειες. Μόνο οι κλίμακες ψεύδους των δύο ερωτηματολογίων συσχετίζονταν μεταξύ τους ισχυρά, $r = .70$. Οι υπόλοιπες συνάφειες, εκτός από ελάχιστες, ήταν μη σημαντικές, αν το κριτήριο είναι αυστηρό λόγω του μεγάλου αριθμού των συμμετεχόντων στην έρευνα. Στην περίπτωση μας, το κριτήριο ορίστηκε στο $p < .01$. Σύμφωνα με αυτό το στατιστικό κριτήριο, οι συνάφειες που ήταν σημαντικές είναι οι ακόλουθες:

Με την Εξωστρέφεια συσχετίζονταν οι διαστάσεις "Κοινωνική Συμμετοχή - Κοινωνική Απόσυρση", $r = .49$, και "Παρουσία - Απουσία Κοινωνικής Συμμετοχής", $r = .48$. Με το Νευρωτισμό συσχετιζόταν το "Κοινωνικό Άγχος / Συστολή", $r = .46$, και η "Παρουσία - Απουσία Κοινωνικής Συμμετοχής", $r = -.41$ (το αρνητικό πρόσημο υποδηλώνει την έμφαση της διάστασης της κοινωνικής συμμετοχής στην ύπαρξη, κατά κύριο λόγο, συμπεριφορών συμμετοχής παρά απόσυρσης). Με τον Ψυχωτισμό υπήρχαν δύο συσχετίσεις, της "Επιθετικότητας / Αντικοινωνικής Συμπεριφοράς", $r = .51$, και της Κοινωνικής /

Πίνακας 4
Συνάφειες μεταξύ των διαστάσεων των DOI-JA και EPQ-J

DOI-JA	EPQ-J			
	Εξωστρέφεια	Νευρωτισμός	Ψυχωτισμός	Κλίμακα Ψεύδους
Ενεργό Ενδιαφέρον για Άλλους	.15	.13	-.23	.08
Σεβασμός / Κοινωνικός Αυτοέλεγχος	.12	-.06	-.38	.29
Επιθετικότητα / Αντικοινωνική Συμπεριφορά	.22	.01	.51*	-.55*
Κοινωνική Συμμετοχή - Κοινωνική Απόσυρση	.49*	-.16	-.15	-.12
Ηγετική Συμπεριφορά	.30	-.17	.07	-.01
Κοινωνικό Άγχος / Συστολή	-.23	.46*	-.19	.12
Κλίμακα ψεύδους	-.11	-.01	-.31	.70
Κοινωνική - Αντικοινωνική Συμπεριφορά	.02	-.04	-.50*	
Παρουσία - Απουσία Κοινωνικής Συμμετοχής	.48*	-.41*	.05	

Σημείωση: * $p < .01$

Αντικοινωνικής Συμπεριφοράς, $r = -.50$. Τέλος, η Επιθετικότητα / Αντικοινωνική Συμπεριφορά συσχετιζόταν αρνητικά με την Κλίμακα Ψεύδους του EPQ-J, $r = -.55$.

Συζήτηση

Αξιοπιστία

Οι συντελεστές αξιοπιστίας οι οποίοι βρέθηκαν στην παρούσα έρευνα είναι σχετικώς ικανοποιητικοί, επειδή, όπως έχει παρατηρηθεί, "οι συντελεστές αξιοπιστίας των ψυχομετρικών μέσων που αναφέρονται στο θυμικό, όπως ερωτηματολόγια προσωπικότητας και ενδιαφερόντων, είναι τυπικώς χαμηλότεροι από αυτούς των ερωτηματολογίων που αναφέρονται σε γνώσεις, όπως είναι η επίδοση, η νοημοσύνη και οι ειδικές ικανότητες" (Aiken, 1995, σ. 71). Επίσης, είναι σχετικώς χαμηλότεροι όταν τους συγκρίνουμε με τους συντελεστές ερευνών που προαναφέρθηκαν, δηλαδή ερευνών που περιλάμβαναν στάθμιση με δείγματα από την Ισπανία, τη Χιλή και τη Γερμανία (Silva et al., 1997). Αυτό μπορεί

να οφείλεται κατά ένα μέρος στο γεγονός ότι η δομή της ελληνικής έκδοσης του DOI-JA δεν ταυτίζεται πλήρως με αυτήν της ισπανικής και άλλων εκδόσεων και μερικές ερωτήσεις δε φόρτιζαν κανένα ειδικά παράγοντα.

Οι πρωτογενείς κλίμακες της ελληνικής έκδοσης περιλαμβάνουν 7 έως 9 ερωτήσεις, δηλαδή πολύ λίγες. Όσο περισσότερες ερωτήσεις έχει το ερωτηματολόγιο ή η κλίμακα τόσο υψηλότερη είναι η αξιοπιστία (Nunnally & Bernstein, 1994). Έχοντας υπόψη αυτά μπορούμε να συμπεράνουμε ότι οι συντελεστές αξιοπιστίας των κλιμάκων των Διαστάσεων του Διαπροσωπικού Προσανατολισμού της Προσωπικότητας για Νέους (DOI-JA) είναι σχετικώς ικανοποιητικοί και ότι η κλίμακα αυτή μπορεί να χρησιμοποιηθεί με σχετική επιφύλαξη για την αξιολόγηση σε περιπτώσεις που αναφέρονται σε διαπροσωπικά προβλήματα που παρουσιάζονται στην παιδική και στην εφηβική ηλικία.

Εγκυρότητα εννοιολογικής κατασκευής

Όσον αφορά την εγκυρότητα εννοιολογικής

κατασκευής, υπάρχουν διάφοροι τρόποι με τους οποίους εκτιμούμε το είδος αυτό της εγκυρότητας. Ένας από αυτούς είναι η παραγοντική ανάλυση των ερωτήσεων ή των επιμέρους κλιμάκων. Έτσι, η παραγοντική ανάλυση των ερωτήσεων ενός ερωτηματολογίου, που έχει σχεδιαστεί για να μετρά διάφορες ιδιότητες, θα πρέπει να καταλήγει σε παράγοντες που συμπίπτουν με αυτές τις ιδιότητες για να αποδειχθεί ότι το ερωτηματολόγιο έχει εγκυρότητα εννοιολογικής κατασκευής.

Οι παραγοντικές αναλύσεις, επιβεβαιωτικές και διερευνητικές, στην ελληνική έκδοση του DOI-JA έδειξαν ότι το ερωτηματολόγιο αυτό μετρά πέντε παράγοντες, όμοιους με αυτούς άλλων ερευνών, αν και οι παράγοντες "Σεβασμός / Κοινωνικός Αυτοέλεγχος" και "Επιθετικότητα / Αντικοινωνική Συμπεριφορά" συγχωνεύθηκαν σε ένα διπολικό παράγοντα που έλαβε την ονομασία του από τους δύο αυτούς παράγοντες, δηλαδή "Κοινωνικός Σεβασμός - Αντικοινωνική Συμπεριφορά". Η συγχώνευση των δύο παραγόντων σε έναν αποκλίνει από τα αποτελέσματα άλλων ερευνών και δείχνει ότι για τους Έλληνες μαθητές η "Επιθετικότητα / Αντικοινωνική Συμπεριφορά" θεωρείται έλλειψη κοινωνικού αυτοελέγχου και σεβασμού προς τους άλλους. Έτσι, ο "Κοινωνικός Σεβασμός" και η "Αντικοινωνική Συμπεριφορά" αντιπροσωπεύουν στην ουσία την ίδια συμπεριφορά και αποτελούν δύο όψεις του αυτού νομίσματος στα ελληνόπουλα, που ανάλογα με τη συναισθηματική κατάσταση στην οποία βρίσκονται και επηρεασμένα από την ανατροφή που τους έδωσαν οι γονείς τους από πολύ μικρή ηλικία, π.χ., "να μη φωνάζεις, τα καλά παιδιά δε λένε αισχρολόγια, να σέβεσαι τους μεγάλους ανθρώπους" κ.ο.κ. εκθέτουν τη μία ή την άλλη ειδική συμπεριφορά που αναφέρεται στο Ερωτηματολόγιο. Κατ' άλλη άποψη, όμως, η συγχώνευση αυτή των δύο παραπάνω αναφερόμενων παραγόντων σε έναν δε δημιουργεί πρόβλημα στην εγκυρότητα εννοιολογικής κατασκευής του DOI-JA, επειδή αυτό έχει συμβεί και με τη Συστοιχία Δοκιμασιών Κοινωνικοποίησης-3 (BAS-3) και συμβαίνει συχνά (Silva et al., 1986).

Άρα, ο χαρακτήρας του παράγοντα αυτού μπορεί να εκφράζει κάτι γενικότερο, και όχι κάτι ιδιαίτερο για την ελληνική κοινωνία.

Γενικώς, οι πέντε πρωτογενείς παράγοντες που παρουσιάστηκαν στα αποτελέσματα της ελληνικής έκδοσης αποτυπώνουν τα αποτελέσματα των άλλων ερευνών, πράγμα που δείχνει την ισχύ της δομής των παραγόντων, με τη διαφορά ότι συγχωνεύουν δύο παράγοντες σε έναν στην περίπτωση του πέμπτου παράγοντα, ο οποίος φορτίζεται από τις ίδιες ερωτήσεις και συνεπώς έχει την ίδια ονομασία με τους αρχικούς του DOI-JA.

Οι δευτερογενείς παράγοντες που προήλθαν από τους πρωτογενείς παράγοντες, δηλαδή "Κοινωνική - Αντικοινωνική Συμπεριφορά" και "Παρουσία - Απουσία Κοινωνικής Συμμετοχής" εμφανίστηκαν και στην παρούσα έρευνα. Ωστόσο, αυτό ισχύει εφόσον δεχτεί κανείς ότι υπάρχουν 6 αρχικές διαστάσεις, πράγμα που δεν ισχύει στατιστικά για την ελληνική έκδοση.

Επιπλέον, οι δύο αυτοί δευτερογενείς παράγοντες μας δίνουν μία συνάφεια $r = .16$, δηλαδή συσχετίζονται μεταξύ τους θετικώς, αλλά η συνάφεια είναι χαμηλή. Οι δύο δευτερογενείς παράγοντες στηρίζονται στη σχετική ψυχολογική βιβλιογραφία, όπως αναφέρθηκε στην αρχή του άρθρου, με τις "λειτουργίες ασφαλείας" της Horney (1937). Δηλαδή οι λειτουργίες "κίνηση μακριά από τους άλλους ανθρώπους" και η "κίνηση προς τους άλλους ανθρώπους" εκφράζουν τους πόλους "Παρουσία - Απουσία Κοινωνικής Συμμετοχής" και η λειτουργία "κίνηση εναντίον των άλλων ανθρώπων" αντιπροσωπεύει την "Αντικοινωνική Συμπεριφορά" του άξονα "Κοινωνική - Αντικοινωνική Συμπεριφορά".

Επιπλέον το μοντέλο που προτείνεται από το Silva και τους συνεργάτες του εκφράζεται στο διαπροσωπικό κύκλο (βλ. κυκλικό διαπροσωπικό μοντέλο) με δύο κύριους άξονες, δηλαδή την "Κοινωνική - Αντικοινωνική Συμπεριφορά" και την "Παρουσία - Απουσία Κοινωνικής Συμμετοχής", και, επομένως, αντιπροσωπεύεται τόσο στο μοντέλο της διαπροσωπικής συμπεριφοράς όσο και γενικώς στο μοντέλο της δομής της

προσωπικότητας. Επιπροσθέτως, το μοντέλο αυτό γεφυρώνει το κενό μεταξύ υγιούς και ψυχοπαθολογικής προσωπικότητας, δηλαδή της αντικοινωνικής συμπεριφοράς που εκθέτουν συχνά ορισμένα παιδιά (Silva et al., 1997).

Από όσα αναφέρθηκαν πιο πάνω φαίνεται ότι οι Διαστάσεις του Διαπροσωπικού Προσανατολισμού για Νέους (DOI-JA) είναι ένα ερωτηματολόγιο που μπορεί να εφαρμοστεί για την αξιολόγηση της διαπροσωπικής συμπεριφοράς σε παιδιά και εφήβους με τις σχετικές επιφυλάξεις που διατυπώθηκαν παραπάνω. Οι λόγοι που συνηγορούν για την εφαρμογή του είναι ότι παρουσιάζει ικανοποιητική αξιοπιστία όταν εφαρμόζεται σε ελληνικό πληθυσμό, οι διαστάσεις του ερωτηματολογίου αυτού συσχετίζονται με παρόμοιες άλλου καθιερωμένου ερωτηματολογίου προσωπικότητας, του EPQ-J, και, τέλος, επαναλαμβάνεται (σχεδόν πλήρως) και στην παρούσα έρευνα η δομή της προσωπικότητας που βρέθηκε σε άλλες έρευνες.

Βιβλιογραφία

- Aiken, L. R. (1996). *Personality assessment: Methods and practices* (3rd ed.). Seattle, WA: Hogrefe and Huber.
- Benjamin, L. S. (1974). Structural analysis of social behavior. *Psychological Review*, 81, 392-425.
- Bentler, P. M. (1993). *EQS: Structural equations program manual* (2nd ed.). Los Angeles, CA: BMDP Statistical Software.
- Costa, P. T., Jr., & McCrae, R. R. (1989). *The NEO-PI / NEO-FFI manual supplement*. Odessa, FL: Psychological Assessment Resources.
- Cronbach, L. J. (1951). Coefficient alpha and the internal structure of tests. *Psychometrika*, 16, 297-334.
- Δημητρίου, Ε. Χ. (1977). *The Eysenck Personality Questionnaire (E.P.Q.) στη μελέτη της προσωπικότητας του Έλληνα και η χρήση του στην κλινική πράξη*. Θεσσαλονίκη: Αυτοέκδοση.
- Δημητρίου, Ε. Χ. (1986). Το ερωτηματολόγιο προσωπικότητας EPQ (Eysenck Personality Questionnaire): Στάθμιση στον ελληνικό πληθυσμό, ενήλικο και ανήλικο. *Εγκέφαλος*, 23, 41-54.
- Eysenck, H. J. (1970). *The structure of human personality*. London: Methuen.
- Eysenck, H. J., & Eysenck, M. W. (1985). *Personality and individual differences: A natural science approach*. New York: Plenum.
- Eysenck, H. J., & Eysenck, S. B. G. (1975). *Manual of the Eysenck Personality Questionnaire (Junior and Adult)*. London: Hodder & Stoughton.
- Horney, K. (1937). *Neurotic personality of our times*. New York: Norton.
- Kiesler, D. J. (1983). The 1982 interpersonal circle: A taxonomy for complementarity in human transactions. *Psychological Review*, 90, 185-214.
- Kiesler, D. J. (1987). *Manual for the Impact Message Inventory (Research ed.)*. Palo Alto, CA: Consulting Psychologists Press.
- Kiesler, D. J. (1996). *Contemporary interpersonal theory and research. Personality, psychopathology, and psychotherapy*. New York: Wiley.
- Kohn, M. (1977). *Social competence, symptoms and underachievement in childhood: A longitudinal perspective*. Washington, DC: Winston.
- Leary, T. (1957). *Interpersonal diagnosis of personality. A functional theory and methodology for personality evaluation*. New York: Ronald.
- Lorr, M., & Youniss, R. (1986). *Interpersonal Style Inventory (ISI). Manual*. Los Angeles: Western Psychological Services.
- Norman, W. T. (1963). Toward an adequate taxonomy of personality attributes: Replicated factor structure in peer nomination personality ratings. *Journal of Abnormal and Social Psychology*, 66, 574-583.
- Nunnally, J. C., & Bernstein, I. H. (1994). *Psychological testing* (3rd ed.). New York: McGraw-Hill.
- Plutchik, R., & Conte, H. R. (1997). Circumplex

- models of personality and emotions. In R. Plutchik & H. R. Conte (Eds.), *Circumplex models of personality and emotions* (pp. 1-14). Washington, DC: American Psychological Association.
- Silva, F., Martinez-Arias, R., Moro, M., & Ortet, G. (1996a). Dimensions of interpersonal orientation: Description and construct validation of the Spanish assessment kit. *European Psychologist*, 1, 187-199.
- Silva, F., Martinez-Arias, R., Moro, M., & Ortet, G. (1996b). The assessment of interpersonal dimensions of personality. In J. Georgas, M. Manthouli, E. Besevegis, & A. Kokkevi (Eds.), *Contemporary psychology in Europe: Theory, research, and applications* (pp. 118-130). Göttingen, Germany: Hogrefe & Huber.
- Silva, F., Martinez-Arias, R., Rapaport, E., Ertle, A., & Ortet, G. (1997). Dimensions of interpersonal orientation: Cross-cultural studies regarding the structure of the "DOI Kit". *Personality and Individual Differences*, 23(6), 973-995.
- Silva, F., Martorell, C., & Clemente, A. (1986). Socialization and personality: Study through questionnaires in a preadult Spanish population. *Personality and Individual Differences* 7(3), 355-372.
- Silva, F., Ortet, G., Moro, M., & Martinez-Arias, R. (1998). Interpersonal orientation and personality. In J. Bermudez, B. De Raad, J. De Vries, A. M. Perez Garzia, A. Sanchez-Elvira, & G. Van Heck (Eds.), *Personality psychology in Europe* (Vol. 4, pp. 225-237). Tilburg, The Netherlands: Tilburg University Press.
- Sullivan, H. S. (1953). *The interpersonal theory of psychiatry*. New York: Norton.
- Wiggins, J. S. (1982). Circumplex models of interpersonal behavior in clinical psychology. In P. C. Kendall & J. N. Butcher (Eds.), *Handbook of research methods in clinical psychology* (pp.183-221). New York: Wiley.
- Wiggins, J. S. (1995). *IAS. Interpersonal Adjective Scales*. Tampa, FL: Personality Assessment Resources.
- Wiggins, J. S., & Broughton, R. (1985). The interpersonal circle: A structural model for the integration of personality research. In R. Hogan & W. H. Jones (Eds.), *Perspectives in personality* (Vol. 1, pp.1-48). Greenwich, CT: JAI.
- Wiggins, J. S., & Trapnell, P. D. (1997). Personality structure: The return of the big five. In R. Hogan, J. Johnson, & S. Briggs (Eds.), *Handbook of personality psychology* (pp. 737-765). San Diego, CA: Academic.

Παράρτημα

**Έδρα Ψυχοδιαγνωστικής
Σχολή Ψυχολογίας
Universidad Complutense de Madrid**

DOI-JA

F. Silva et al.

Μετάφραση από τα Ισπανικά: Κάρλος-Αλμπέρτο Κρίδα-Άλβαρεθ

Ημερομηνία.....
Όνομα Επίθετο

Φύλο (αγόρι ή κορίτσι)..... Ηλικία Έτος

Σχολείο ή άλλη εκπαιδευτική μονάδα

Στη συνέχεια θα βρεις μια σειρά φράσεων που αναφέρονται στον τρόπο ύπαρξης και συμπεριφοράς σου. Διάβασε προσεκτικά κάθε περίπτωση και απάντησε με σαφήνεια.

Παράδειγμα:

	Ποτέ ή Σχεδόν ποτέ	Μερικές φορές	Πολλές φορές	Σχεδόν πάντα ή πάντα
Μου αρέσει να βρίσκομαι με άλλους/ες	1	2	3	4

Όπως βλέπεις στο παράδειγμα αυτό, το άτομο που απάντησε στη φράση “Μου αρέσει να βρίσκομαι με άλλους/ες” θεωρεί ότι του ταιριάζει η απάντηση “Πολλές φορές”. Για το λόγο αυτό σημείωσε ένα Χ στον αριθμό 3.

Απάντησε σε κάθε περίπτωση με τον ίδιο τρόπο, βάζοντας ένα Χ στον αριθμό που αντιπροσωπεύει το συνηθισμένο τρόπο συμπεριφοράς ή δραστηριότητάς σου. Απάντησε σύμφωνα με την πιο πρόσφατη συμπεριφορά σου και όχι με αυτή του παρελθόντος. Για να απαντήσεις, είναι σημαντικό να έχεις υπόψη αυτό που πραγματικά κάνεις. Δεν υπάρχουν καλές ή κακές απαντήσεις, όλες είναι σωστές.

	1	2	3	4
1. Βρίζω τους/τις άλλους/ες για οτιδήποτε				
2. Ντρέπομαι απέναντι σε παιδιά του άλλου φύλου				
3. Υπακούω αμέσως, χωρίς διαμαρτυρία, σ’ οτιδήποτε μου ζητήσουν				
4. Κοκκινίζω εύκολα				
5. Διορθώνω τους/τις άλλους/ες με τρόπο				
6. Οι άλλοι/ες λένε ότι πρέπει να διευθύνω τις δραστηριότητες που οργανώνονται				
7. Οι άλλοι/ες με βλέπουν σαν έναν/μία από τους/τις καλύτερους/ες				
8. Μαζεύω από κάτω τα χαρτιά που άλλοι/ες πετάνε				
9. Όταν είμαι με άλλους/ες, είμαι εγώ που δημιουργώ προβλήματα				
10. Βοηθώ τους/τις άλλους/ες όταν έχουν δυσκολίες				
11. Ενθαρρύνω τους/τις άλλους/ες για να ξεπεράσουν τις δυσκολίες τους				
12. Επιδιώκω να, βρίσκομαι σε απόμερα σημεία ή με λίγα άτομα				

	1	2	3	4
13. Κάνω αμέσως ό,τι μου ζητάνε, ανεξάρτητα από το τι είναι αυτό				
14. Βοηθώ για να είναι οι δραστηριότητες πιο ενδιαφέρουσες και ποικίλες				
15. Απειλώ τους/τις άλλους/ες				
16. Εγώ είμαι/η πρώτος/η που ξεκινά κάτι νέο				
17. Τελειώνω ό,τι έχω να κάνω πριν βγω για να παίξω, έστω κι αν η εργασία δεν είναι για την επομένη μέρα				
18. Κατηγορώ τους/τις άλλους/ες για τα στραβά που μου συμβαίνουν				
19. Ζητώ το λόγο και περιμένω τη σειρά μου για να μιλήσω				
20. Έχω τρακ όταν πρέπει να πω κάτι μπροστά σ' άλλους/ες				
21. Διασκεδάζω πιο πολύ με παρέα παρά μόνος/η μου				
22. Είμαι ντροπαλός/ή				
23. Λέω ψέματα				
24. Οι άλλοι/ες μ' έχουν για παράδειγμα				
25. Σωπαίνω και ακούω προσεκτικά όταν κάποιος/α μιλάει				
26. Μ' αρέσει να είμαι με άλλους/ες				
27. Συμπεριφέρομαι πολύ καλά στην τάξη ή στο σπίτι, ακόμα, και όταν λείπουν ο/η καθηγητής/τρια ή οι γονείς μου				
28. Είμαι χαρούμενο άτομο				
29. Προτείνω νέες ιδέες				
30. Στέκομαι απόμερα και χωρίς διάθεση για κουβέντα				
31. Προσπαθώ να οργανώσω μια ομάδα για να κάνουμε κάτι μαζί				
32. Μ' αρέσει να διευθύνω ομαδικές δραστηριότητες				
33. Συμπεριφέρομαι ντροπαλά				
34. Κάνω μόνο ό,τι μου επιτρέπουν				
35. Σέβομαι τους/τις άλλους/ες και είμαι ευγενικός/ή μαζί τους				
36. Υπερασπίζω τους/τις άλλους/ες και τους/τις υποστηρίζω				
37. Προσέχω να μην παραγκωνισθεί κανένας/καμιά από την ομάδα				
38. Είμαι άτομο που επιδιώκει τον καβγά				
39. Μ' αρέσει να μένω μόνος/η και μακριά από τους/τις άλλους/ες				
40. Είμαι ιδιαίτερα ευγενικός/ή, όταν βλέπω ότι κάποιος/κάποια έχει προβλήματα				
41. Έχω υπομονή, όταν οι άλλοι/ες αργούν ή κάνουν λάθη				
42. Κρατάω στην τσέπη τα χαρτιά που είναι για πέταμα, όταν δεν υπάρχει κοντά καλάθι αχρήστων				
43. Τα νέα πράγματα ή καταστάσεις μου προκαλούν φόβο				
44. Νοιάζομαι για το τι συμβαίνει στους/τις άλλους/ες				
45. Όταν κάποιος/α αποκοπεί από την ομάδα, τον/την πλησιάζω και προσπαθώ να τον/τη βοηθήσω				
46. Αντιδρώ όταν μου κάνουν παρατηρήσεις				
47. Όταν είμαι σε ομάδα, ξέρω πολύ καλά πότε πρέπει να μιλήσω και πότε να σωπάσω				
48. Κοροϊδεύω όταν μου κάνουν παρατηρήσεις				
49. Σ' όλες τις περιπτώσεις ντύνομαι πολύ καλά				
50. Σέβομαι τις αποφάσεις της πλειοψηφίας				

	1	2	3	4
51. Λέω αισχρολόγα				
52. Αποφεύγω να είμαι με άλλους/ες				
53. Μολονότι είμαι απασχολημένος/η με τα δικά μου, τα αφήνω κατά μέρος, όταν μου ζητάνε βοήθεια				
54. Είμαι βίαιος/η και χτυπώ τους/τις άλλους/ες				
55. Έχω καλούς τρόπους και είμαι ευγενικός/ή με τους/τις άλλους/ες				
56. Όταν μου κάνουν παρατηρήσεις γίνομαι νευρικός/ή και δεν ξέρω τι να κάνω ..				
57. Μ' ενοχλούν (με πληγώνουν ή με πονάνε) τ' αστεία που μου κάνουν οι άλλοι/ες				
58. Μ' αρέσει να κουβεντιάζω με άλλους/ες				
59. Απάντησα σ' αυτές τις ερωτήσεις ειλικρινά				

ΕΛΕΓΞΕ ΑΝ ΑΠΑΝΤΗΣΕΣ ΣΕ ΟΛΕΣ ΤΙΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ, ΕΥΧΑΡΙΣΤΩ.

Reliability and validity of the Questionnaire “Dimensions of Interpersonal Orientation-Junior” in Greece

DEMETRIOS S. ALEXOPOULOS

University of Patras, Greece

FERNANDO SILVA

ROSARIO MARTINEZ-ARIAS

Complutense University of Madrid, Spain

ABSTRACT

This study aims at investigating the reliability and concurrent and construct validity of the test *Dimensions of Interpersonal Orientation-Junior (DOI-JA)* in Greece. The questionnaire was developed by F. Silva and his collaborators. It was translated into Greek and administered to a sample of 654 pupils (303 males, 351 females) aged 10-18 years in Patras and Athens. Along with DOI-JA the Eysenck Personality Questionnaire-Junior (EPQ-J) was also administered to 133 pupils (61 males and 72 females). Cronbach's alpha reliability ranged from .67 to .73 for the dimensions of DOI-JA, including the Lie Scale, and from .66 to .80 for EPQ-J. Concurrent validities of DOI-JA with EPQ-J ranged from -.55 to .70 for the subscales. Factorial validity of DOI-JA revealed 5 first-order factors instead of the 6 factors of the Spanish version, i.e., "Consideration for Others", "Leadership", "Social Anxiety / Shyness", "Sociability vs. Withdrawal", "Social Self-Control / Antisocial Behavior", and two second-order factors, namely, "Sociability vs. Unsociability" and "Prosocial vs. Antisocial Behavior". The results confirm those of other studies and show that DOI-JA may be used for diagnosis of possible interpersonal problems in youngsters, bearing in mind that aggression does not constitute an independent factor for the Greek version of DOI-JA.

Key words: Dimensions of interpersonal orientation, Personality, Social behavior.

Address: Demetrios S. Alexopoulos, Section of Psychology, Department of Primary Education, University of Patras, Patra, 265 00, Greece. Tel.: *30-610-997737, Fax: *30-610-997740, E-mail: dalexopl@upatras.gr